

Ekonomiczne konsekwencje wykluczenia i niestabilnej sytuacji na rynku pracy

dr Magdalena Rokicka
Instytut Badań Edukacyjnych

Aspekty ekonomiczne niestabilnej sytuacji na rynku pracy:

- **Ubóstwo i status materialny:**
  1. w krótkim okresie - mierzone w tym samym okresie co występowanie bezrobocia i umów czasowych
  2. w średnim okresie - mierzone 4 lata po okresie bezrobocia i pracy na umowach czasowych
  3. w długim okresie - mierzone w perspektywie wieloletniej jako emerytura i inne oszczędności wykorzystywane po przejściu na emeryturę

Ubóstwo i status materialny w krótkim okresie:

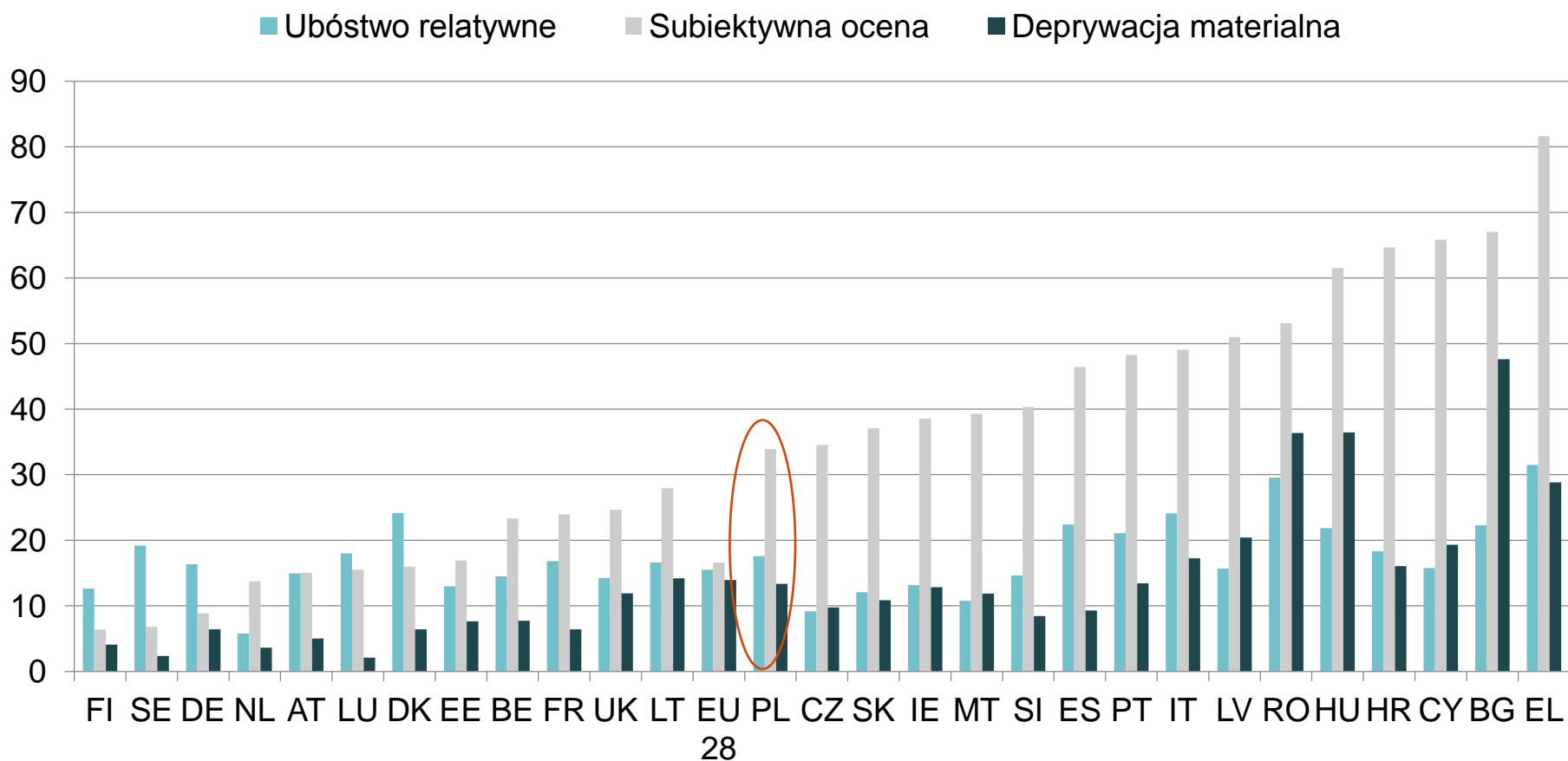
Operacjonalizacja:

- Wskaźnik zagrożenia ubóstwem (Dochód poniżej granicy ubóstwa ustalonej na poziomie 60% krajowej mediany ekwiwalentnych dochodów do dyspozycji.)
- Wskaźnik pogłębionej deprywacji materialnej (Brak możliwości zaspokojenia ze względów finansowych co najmniej 4 z 9 potrzeb)
- Subiektywna ocena sytuacji materialnej (deklaracja , iż gospodarstwo domowe „z wielką trudnością lub z trudnością wiąże koniec z końcem)

Wskaźniki krótkookresowe

Wykres 1. Wskaźniki zagrożenie ubóstwem w GD z osobami młodymi w 2013/2014 (EU -SILC, 2013/2014)

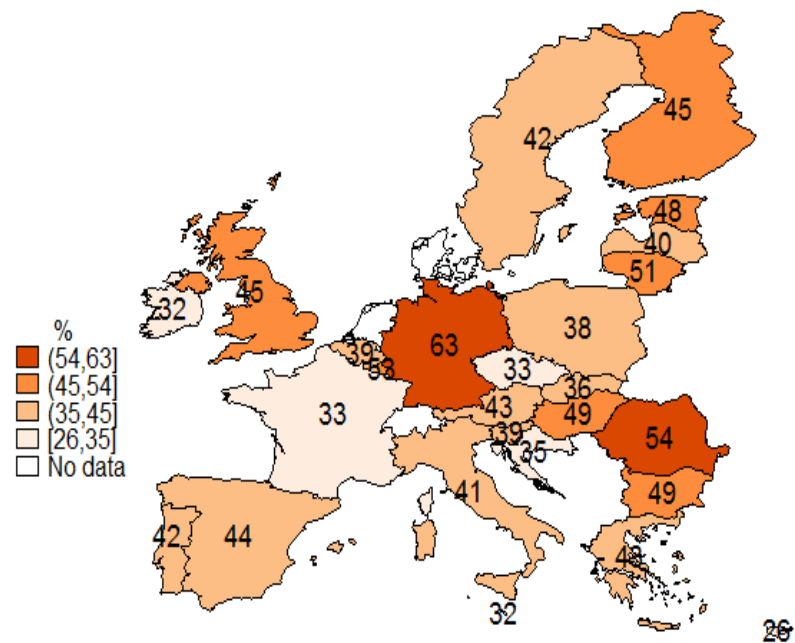

Porównanie wskaźnika ubóstwa wśród bezrobotnych i pracujących

Wskaźnik ubóstwa relatywnego wśród młodych bezrobotnych w roku 2013/2014

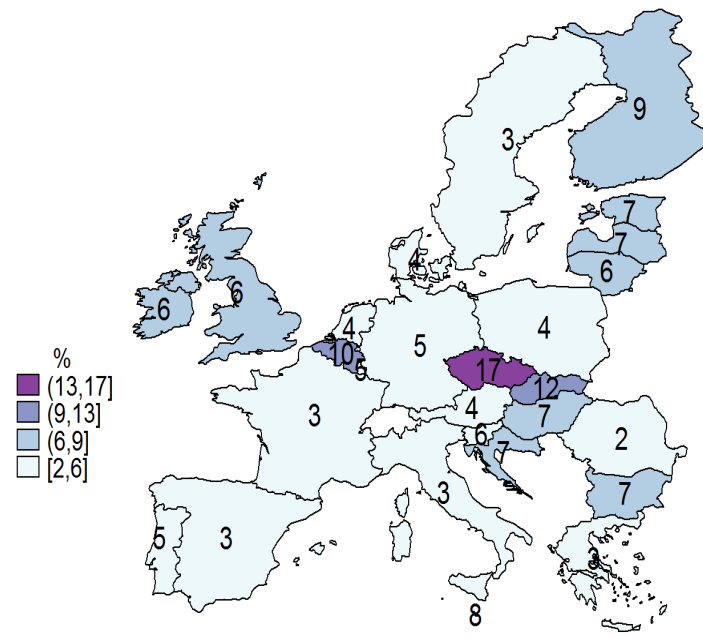
Wskaźnik ubóstwa relatywnego wśród młodych pracujących w roku 2013/2014

EU-SILC 2013/2014

26

EU-SILC 2013/2014

3

Wskaźnik ubóstwa	N	Bezrobotny	Kobieta	Wiek	Edu: 1	Edu:3	Mieszkanie bez rodziców	Mieszkanie z dziećmi	Intensywność pracy w GD
AT	2210	+			+		+	+	-
BE	1926		+	-		-	+	+	-
BG	1730	+			+	-		+	-
CY	2210	+		-	+	-	+	+	-
CZ	2331	+	+			-	+	+	-
DE	2804	+			+	-	+	+	-
DK	1155	+				-	+		-
EE	2440	+			+		+	+	-
EL	2705	+		-	+	-	+	+	-
ES	4238	+	+	-	+	-	+	+	-
FI	3140	+				-	+		-
FR	3835			-	+	-	+	+	-
HR	2308	+		-	+	-	+	+	-
HU	3384	+			+	-	+	+	-
IE	1677	+		-			+		-
IT	5727	+		-	+	-	+	+	-
LT	1248	+			+	-	+	+	-
LU	1600	+		-	+	-	+	+	-
LV	2039	+	+		+	-	+		-
MT	2549	+		-	+	-	+	+	-
NL	2628			-			+	+	-
PL	5361	+		-	+	-		+	-
PT	2300	+		-	+	-		+	-
RO	2135	+		-	+	-	+		-
SE	2197			-			+	+	-
SI	3916	+		-	+	-	+		-
SK	2844	+		-	+		+	+	-
UK	3295	+		-	+		+	+	-
Razem		24	4	18	21	21	25	22	28

Umowy czasowe

Tabela 1: Regresja kwantylowa dla mediany stawki godzinowej wynagrodzenia

Country	Temporary contract	
	B coefficient	Standard error
Ireland	-0.166	0.448
United Kingdom	-0.597	0.386
Greece	-0.129	0.132
Portugal	-0.174	0.120
Austria	-0.725*	0.312
Croatia	-0.651***	0.110
Bulgaria	-0.232**	0.076
Italy	-1.250***	0.131
Luxembourg	-2.446**	0.778
Poland	-0.306***	0.049
Hungary	-0.442***	0.053

- Osoby na umowach czasowych otrzymują nieco niższą stawkę wynagrodzenia za godzinę pracy
- Osoby na umowach czasowych mają niższą satysfakcję z sytuacji finansowej
- Rodzaj umowy nie jest skorelowany z wystąpieniem zagrożenia ubóstwem relatywnym czy deprawacją materialną

Own calculations based on EU-SILC cross-sectional UDB 2014-1.

Other controls include: age in years, dummy for lower than upper secondary education level dummy for higher than upper secondary education level, dummy for born outside EU.

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$.

Wnioski z analiz w krótkim okresie

- **W większości krajów UE** (z wyjątkiem Holandii, Malty, Estonii, Łotwy i Litwy) młodzi ludzie są **bardziej zagrożeni ubóstwem oraz deprivacją materialną** niż osoby w wieku 30-59 lat.
- **Największy odsetek** młodzieży zagrożonej ubóstwem występuje w Grecji, Rumunii i Danii, najniższy w Holandii.
- W krajach skandynawskich, gdzie **ryzyko ubóstwa jest stosunkowo wysokie**, młodzi ludzie nie odczuwają deprivacji materialnej. Niestety w Grecji, Rumunii, na Węgrzech i w Bułgarii te wymiary wykluczenia **nakładają się**.
- Młodzi mieszkający **poza domem rodzinnym** są bardziej zagrożeni ubóstwem.
- **Bezrobotni młodzi** ludzie są **bardziej narażeni** na ubóstwo niż ich pracujący odpowiednicy.
- Niestety obecność na rynku pracy nie zawsze przekłada się na dobrą sytuację materialną, w Rumunii **prawie 30% zatrudnionej młodzieży** nadal doświadcza poważnej deprivacji materialnej, podczas gdy w krajach skandynawskich lub krajach Beneluksu nie ma to miejsca.
- Chociaż zatrudnieni **na umowy czasowe** otrzymują niższe stawki wynagrodzenia, **nie wpływa to istotnie na ich stopień zagrożenia ubóstwem** i deprivacją materialną, choć to zróżnicowanie jest widoczne w subiektywnej ocenie ich sytuacji finansowej.

Badanie w perspektywie średnio- okresowej

▪ Wykorzystujemy te same wskaźniki co w analizie krótkookresowej, na podstawie danych wzdłużnych EU-SILC dla lat 2011- 2014 (EU-SILC UDB 2014 – version 4 of August 2016)

▪ Główny pytanie badawcze:

✓ ***Czy bezrobocie osób młodych przekłada się na ich sytuację ekonomiczną w ciągu kolejnych lat?***

✓ ***Czy rolę odgrywa również okres pozostawania bezrobotnym?***

✓ ***Jakie są efekty pracy na umowie czasowej w średnim okresie?***

▪ Wcześniejsze badania empiryczne wskazują na negatywne konsekwencje bycia bezrobotnym na początku kariery na:

✓ wynagrodzenie (Gregg and Tominey, 2005; Muhleisen and Zimmerman, 1994; Mroz and Savage, 2006)

✓ bycie bezrobotnym w późniejszym okresie (Kawaguchi and Murao, 2014; Nordstrom, 2011)

✓ ogólne warunki zatrudnienia, sytuację na rynku pracy (Ellwood, 1982; Beadry and DiNardo, 1991; Arulampalam et al., 2001)

Statystyki opisowe

	Zagrożony ubóstwem relatywnym w roku +4 (%)	Zagrożony deprywacją materialną w roku +4 (%)	Trudna sytuacja ekonomiczna (subiektywna) w roku +4 (%)
Pracujący w roku bazowym	11.18	7.67	27.36
Bezrobotny w roku bazowym	33.26	22.50	54.19
Pracujący (ciągle)	12.70	7.90	27.10
1-6 miesięcy	15.21	10.53	34.77
7-12 miesięcy	25.04	16.23	45.45
13-24 miesiące	32.58	20.79	52.96
25-48 miesięcy	41.55	28.85	63.70
Razem	18.11	11.71	34.66

Średni efekt krańcowy (Average Marginal Effects) w logicie

Zmienna	Zagrożony ubóstwem relatywnym w roku +4	Zagrożony deprawacją materialną w roku +4	Trudna sytuacja ekonomiczna (subiektywna) w roku +4
Bezrobotny			
1-6 miesięcy	0.028 (0.010)**	0.016 (0.009)	0.039 (0.013)**
7-12 miesięcy	0.046 (0.011)**	0.025 (0.009)**	0.044 (0.013)**
13-24 miesiące	0.101 (0.012)**	0.057 (0.009)**	0.084 (0.014)**
25-48 miesięcy	0.107 (0.013)**	0.078 (0.011)**	0.108 (0.016)**
N	12999	12999	12999

Sources: *EU-SILC LONGITUDINAL UDB 2014 – version 4 of August 2016* (years: 2011-2014). Based on the EU-24, excluded countries: Germany, Denmark, Slovakia, Croatia. Comparison category for unemployed: never unemployed. We also control for gender, age, education, household composition and household work intensity. Standard errors in parentheses, * p<0.05; ** p<0.01 .

Model efektów stałych (logit, współczynniki) pomiędzy (t0) a (t+4)

Zmienna	Zagrożony ubóstwem relatywnym	Zagrożony deprywacją materialną	Trudna sytuacja ekonomiczna (subiektywna)
Bezrobotny	0.131 (0.126)	0.267* (0.131)	0.511*** (0.099)
Mieszkanie z rodzicami	-2.039*** (0.344)	0.650 (0.449)	-0.299 (0.269)
Intensywność pracy w GD	-2.990*** (0.206)	-1.307*** (0.207)	-1.042*** (0.142)
Wielkość GD	0.136 (0.072)	-0.129 (0.080)	0.051 (0.056)
Log likelihood	-927.864	-812.425	-1872.450
N	3288	2512	5570

Sources: *EU-SILC LONGITUDINAL UDB 2014 – version 4 of August 2016* (years: 2011-2014). Based on the EU-24, excluded countries: Germany, Denmark, Slovakia, Croatia. Comparison category for unemployed: never unemployed. We also control for gender, age, education, household composition and household work intensity. Standard errors in parentheses, * p<0.05; ** p<0.01 .

Średni efekt krańcowy (Average Marginal Effects) w logicie

	At the risk of poverty	Material deprivation	Difficulty in making ends meet
Temporary contract at t=1	0.034 (0.007)**	0.007 (0.006)	0.010 (0.010)
Female	0.018 (0.006)**	0.023 (0.005)**	0.038 (0.009)**
Age	-0.002 (0.001)*	-0.001 (0.001)	-0.003 (0.002)
Lower secondary education	0.062 (0.011)**	0.078 (0.011)**	0.114 (0.014)**
Tertiary education	-0.060 (0.006)**	-0.047 (0.005)**	-0.134 (0.009)**
Living with parents	-0.017 (0.007)*	0.009 (0.006)	0.002 (0.010)
Household work intensity	-0.155 (0.010)**	-0.094 (0.009)**	-0.226 (0.016)**
Observations	9,719	9,719	9,719

Sources: *EU-SILC LONGITUDINAL UDB 2014 – version 4 of August 2016* (years: 2011-2014). Based on the EU-24, excluded countries: Germany, Denmark, Slovakia, Croatia. Standard errors in parentheses, * $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Podsumowanie analiz w średnim okresie

- Wyniki badania przeprowadzonego na 24 krajach UE potwierdzają utrzymanie się **negatywnego powiązania bezrobocia** z sytuacją materialną osób młodych w **perspektywie średniookresowej**.
- Efekt jest **silniejszy im dłużej osoba młoda pozostaje bez pracy**.
- W badaniu efektów stałych **efekt bezrobocia** jest istotny w **dwóch mierzonych wymiarach (deprywacji i subiektywnej ocenie)**.
- Analizy wskazują, że pracownicy zatrudnieni na umowy czasowy po 4 latach **są nieco w większym stopniu zagrożeni deprywacją materialną**, niż pracujący na umowy na czas nieokreślony, ale **efekt ten zanika gdy kontrolujemy nieobserwowalne stałe cechy osobowe** (unobserved personal characteristics, model efektów stałych).

Wnioski z analiz w perspektywie długookresowej (1)

Sytuacja w długim okresie jest oceniana poprzez dostęp i wysokość przyszłych emerytury dla osób młodych, na podstawie: D. Hofäcker, S. Schadow & J. Kletzing (Eds) (2017) „*Long-term socioeconomic consequences of insecure labour market positions*”, Tallinn EXCEPT Working paper No.16.

System publiczny – zagrożenia dla osób młodych:

1) Krótsze okresy składkowe

- niepewność zatrudnienia, dłuższe okresy pozostawania bez pracy, bądź pracy na warunkach nie gwarantujących pełnego dostępu do emerytury – (np. W Niemczech wymagany 45letni okres składkowy do pełnej emerytury)
- wydłużony okres edukacji, a więc krótsze okresy składkowe

2) Fragmentaryzacja okresów składkowych w danym kraju

- mobilność i migracje międzynarodowe osób młodych - okresy pracy w innych krajach, mogą być fragmentaryczne a przy braku transferu składek między krajami zbyt krótkie na otrzymanie pełnej emerytury

3) Utrzymaniu systemu ‘pay as you go’

- efekt demograficzny starzejących się społeczeństw- problem z stosunkiem płacących składki do pobierających emerytury

Podsumowanie analiz w perspektywie długookresowej (2):

System prywatny

- Niskie uczestnictwo osób młodych
  - głównie z powodu niskich dochodów, wydawanych na bieżącą konsumpcję
  - oraz zachęt np. w postaci zwolnienia z podatku skierowanych głównie dla osób lepiej zarabiających
- Narażony na wstrząsy na rynku finansowym, po 2008 znacznie zmalała zyskowność polis emerytalnych oferowanych osobom rozpoczynającym oszczędzanie w III filarze (Fachinger & Künemund, 2014)

Dziękuję za uwagę,

[email: m.rokicka@ibe.edu.pl](mailto:m.rokicka@ibe.edu.pl)

<http://www.except-project.eu>

<http://www.ibe.edu.pl/pl/projekty-miedzynarodowe/except>

This project has received funding from the European Union's Horizon 2020 research and innovation programme under grant agreement No 649496